

Szerkesztőség

Arad, Acsor-palota.

Kiadóhivatal:

Biv. Regele Ferdinand 28.  
(József főherceg-ut.)

(Aradi Nyomda Vállalat)

Sürgönycim: Közlöny, Arad.

Telefonszám

Szerkesztőség és kiadóhivatal  
151.**ARADI KÖZLÖNY**

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

\* Főszerkesztő: STAUBER JÓZSEF. \*

ELOFIZETES

HELYBEN ÉS VIDÉKEN:

Égész évre ... .. 360 Lel,

Fél évre ... .. 180 Lel,

Negyed évre ... .. 90 Lel,

Havonta ... .. 30 Lel,

Hirdetések díjazás szerinti  
vétetnek fel.

Megjelenik naponta reggel.

**Többtermelést!**

A földosztási törvény életbeléptetése óta ezidén tellett el az első év. Ebben az esztendőben mutatkoztak először az agrárreform első hatásai, de ezekből még mindig nem lehet következtetni arra, hogy ez a törvény az ország közeli látásának biztosítása szempontjából és bő felesleg elérésére kellő eredményt hoz. Ma csak azt látjuk, hogy a gabonatermékek árait súlyos árszabályzattal korlátozza a kormány, sem gabonát, sem lisztet, sem kenyeret nem lehet olyan bőségben kapni, mint ahogy egy gabonatermőországban elvárni lehet, de ez ma még csak átmeneti állapot és lehet, hogy jövőre, két esztendő múlva, idővel, lassan megjavulnak az állapotok. De ma még semmi sem látszik az agrárreform jó hatásából. A háború utáni években a nagybirtokosok földjeik nagy részét parlagon hagyták. A felparcellázás és a földosztás uiból termőföldé tette az ugart, de kérdés az, hogy a kisbirtokosok megművelték-e úgy a földjeiket, hogy annak hozadéka megfelelően a követelményeknek? Mert látjuk, hogy a sárguló kalászkok között rengeteg volt a gaz az elmúlt nyáron. A kiscgazdák rossz vetőmagot használtak és általában azt láttuk, hogy nem teljes lélekkel fekszenek bele

a gabonatermesztés mesterségébe. A könnyen szerzett vagyon hatása talán az, de tény, hogy a minimális áron és kedvező feltételek mellett megváltott földet nem művelik meg úgy, mint azt a földművelők földéhsége után elvárni lehetett volna.

Irányító, segítőkész kellene és szigorú ellenőrzés. Rá kell vezetni a földművelőket arra, hogy csak elsőrendű vetőmagot vessenek és ezt a vetőmagot az állam adja ki a gazdáknak. A község ellenőrzése a határban, hogy mennyire művelik meg az új földbirtokosok termő területeiket. A kisbirtokoknak belterjes gazdálkodással jóval többet kellene hozniok, mint a fatüfundiumoknak. Az ország mai gazdasági viszonyai megkövetelik, hogy minden téren és minden eszközzel a többtermelést mozdítsák elő az arra illetékes hatóságok. A kenyérkérdés a legaggasztóbb gondjaink közé tartozik. Már tudjuk, hogy Romániának bő termése volt... az idén is, jutott belőle kivételre bőven és a földművelők raktárai is még dusan teltek, mert a megrendszabályozott áron nagyon sokan nem akarják kiadni termésüket. De kérdés az, hogy megmarad-e a kenyér ára úgy, amint most van. Az őszi maximálás óta már háromszor emelték a kenyér árát, lesz-e kenyér elegendő és olcsó áron az új aratásig?

Akik az agrártörvény rendelkezéseit áthongaszták és a törvény hatásain gondolkodtak, azokat aggodalommal tölti el, vajjon az új földesgazdái termelnek-e többet, mint amennyi saját szükségletük fedezésére szükséges? Az alacsony, árnaximálásokról és egyéb szigorú rendelkezésekről nem vesnik vajjon el a földesgazdák kedvét a többtermeléstől? Példá, hogy csak a saját és rokonságaik részére gondoskodnak gabonáról és eladásra inkább nem termelnek, mintsem szerintük olcsón tulajdonuk termé nyükön. Az agrárreformtörvény már készen van, sőt nagyrészt már végre is hajtották. A törvény szövegén már nem lehet változtatni. A végrehajtásnál azonban már eddig is több hiányosságot tapasztaltak és a törvény tökéletesítésére több ötlet merült fel, ezek törvénybeiktatásához még lehet az agrárreform várható eredményein segíteni.

Egy előfizetőnk igen életrevaló tervet ajánlott, amely a köz kenyérellátását biztosítaná. És mentesítene attól az aggodalomtól, hogy az új birtokosok nem termelnek szükségletükön felül. Az igény jagasultak a törvény szerint nem pénzért váltanák meg új birtokukat, hanem egy bizonyos ideig, mondjunk harminc éven át történő természetbeni szolgáltatással vál-

tanák meg birtokukat. A földosztó bizottság a kiosztott földet három osztályba sorolná és első-, második- vagy harmadosztályú földért katasztrális holdanként és évenként bizonyos mennyiségű búzát vagy más gabonaterményt szolgáltatna be. Legalább harminc esztendőn keresztül megváltási díj címén az új tulajdonos. A törvény felvetője első osztályú holdankénti 2 vi egy métermázsza búzát kalkulál, gyengébb minőségű föld után kevesebbet. A község előjárósága nyilván tartaná az évi szolgáltatásokat és az így összegyűjtött gabonából első sorban a tisztviselőket látják el, a felesleget pedig a városi lakosság szükségletének fedezésére adnák.

Ez is egy törvény, megfontolandó törvény, amely az agrárreform eredményességét előzolja. Legfőbb gondunk a kenyérkérdés és mindenki-nek, aki erre hatáskörrel bír, ennek a legfőbb kérdésnek megoldására kell minden gondját ráfordítani.

— Ki lesz a cluji (kolozsvári) prefektus? Clujról (Kolozsvárról) jelentik: A prefektusi szék betöltése körül óriási kavargás van. A pályázók száma napról-napra növekedik. Megbízható forrásból azt jelentik, hogy Pordea dr. királyi főügyész kinevezése bizonyosan el fog maradni, mert csak ideiglenesen akarták megbízni a prefektusi teendőket ellátásával és ezt a megbízást nem volt hajlandó elfogadni. (Rador.)

**Régi magyar művészet.**

(Az Aradi Közlöny budapesti tudósítójától.) A Magyar Tudományos Akadémia II. osztálya Csánky Dezső elnöklésével ülést tartott. A tárgysorozat első pontjaként Gerevich Tibor levelező tag tartotta székfoglalóját *A régi magyar művészet európai helyzete* címen.

Az előadó abból indult ki, hogy a magyar művészet történetének kutatásánál szakítani kell a végletes felfogásokkal, amelyek egyike úgy tünteti fel a magyar művészetet, mintha abban semmi egyéni vonás nem volna, csak a külföldi behatások szolgái felelő gozásában marilno ki, a másik véglet pedig az, amely úgy állítja be a dolgot, mintha a magyar művészet alapjában autochton volna és kifejlődésében semmi köze sincs a külföldi művészi termeléséhez. Előítéletek nélkül kell közeledni a műtörténeti emlékenyag

hoz. A régi magyar művészetet csak európai összefüggésében értethetik meg. A kereszténység internacionalizmusából önként következett a kereszténység művészetének stílusvándorlása, amely azután országoként sajátos vonást vett fel. A mi művészetünk olasz, francia és időnként német hatás közepében őrizte meg egyéni sajátosságait. Szent István koronázási-palástja azonban, ellentétben a többi koronázási jelvényekkel, már hazai alkotás és Gizella királynő feltigyelete alatt itt hon készítették valószínűleg veszprémi apácák.

Az ötvösművekben, falfestményekben és építési maradványokban már korán elérkezett hozzánk a bizánci hatás, amely itáliai közvetítéssel került Magyarországra. Ennek első nyoma a veszprémi Gizella-kápolna bizánci stílusú falfestménye. Korán meggyökeresedett a román stílus is, míg a gótika hazánkban még a XV. század-

ban is virágzott és nyomai még a XVI. század művészi termékeiben is föllelhetők. Az Anjou királyokkal olasz művészek és olasz stílus honosodott meg Magyarországon, ez azonban nem zárta ki azt, hogy a hazai művészet is ne fejlődjék, ami különösen miniatűr-festészetünk nagy fellendülésében nyilvánult meg. A Képes Krónika egyes miniatűrjei, amelyeket általában olasz mesternek szoktak tulajdonítani, itthon készültek. Feltűnő jelenség, hogy miniatűr-festészetünk-nél a cseh hatás csaknem teljesen hiányzik, jóllehet Csehországban a miniatűr-festészet a XVI. század folyamán érte virágkorát. A csehekkel szemben inkább mi voltunk az adó, mint a kapó fél. Olasz értelemben vett freskók nálunk soha sem készültek. A falfestményeknél inkább itróli és sienai hatások érvényesültek, de ezeket az idegen elemeket művészeink magyar formalitással gyurják át. A nemzeti technika fokozatosan fej-

lődik. A vezetést a művészetben ekkor a festészet veszi át. Kolozsvári Tamás az első magyar oltárfestő, akit bekapcsolódik az új európai művészeti áramlatba, mégis megőrzi magyar jellegét. Kivétel a művészek egész sora működik és ezt a magyaránny fejlődést Corvin Mátyás királyunk akasztotta meg, aki a magyar művészet pártolása helyett a külföldieket favorizálta. A Corvina teljesen elejtette a magyar miniatűr-művészetet. Ekkor ért el az olasz hatás csúcspontját, nálunk ez a renaissance-nak legfontosabb szakta.

Német és részben németalföldi hatás alatt áll szárnyas oltárfestészetünk, még pedig a művészeti realitások jegyében. A XVI. század monumentális stílusa az olasz cinquecento közvetítésével honosodott meg. A török hódoltság után megint az olasz és a német művészet hatása következik és ennek a két alapvető irányzatnak

## Kevesebb óvadékot!

(A Kommerzial-Bank egyik igazgatójának kérelme.)

Budapestről jelentik: A vádtanács elrendelte Márkus Sándor bankigazgatónak hatmillió korona ellenében való szabadlábrahelyezését. Márkus Sándor védői útján beadványt intézett a vádtanácsához. Kifejti beadványában, hogy a vád hatalmas területű anyagából ellene mindössze egy vádpont irányul: az 1921 évi karlsbadi gyógygyaralás céljára áttartalt 100.000 cseh koronának állítólag olcsóbb árfolyamon való elszámolása. Ez az egyetlen vád is szerinte alaptalan, mert már az eddig lefolytatott bizonyítás is bebiztosította, hogy részéről sem jogtalan vagyoni hasznoszerzés, sem tudatos és szándékos károkozás nem áll fenn a Wiener Kommerzial Bankkal szemben. De bűnösség megállapítása esetén sem rugna egymillió magyar koronánál többre az az összeg, amelynek megtérítésére őt törvényszerűen kötelezni lehetne. Kifejti beadványában, hogy ő szabadlábrahelyezése fejében a kár kétszeresét, kétmillió koronát ajánlott fel óvadékkul és most kéri a táblát, hogy a vádtanács által hatmillió koronában megállapított kaució összegét szállítsa le kétmillió koronára. — Sérelmesnek tartja a vádhatározatnak azt a részét is, amely készpénzben rendeli el az óvadék letétét. Fejtegeti, hogy a bankjegyek a forgalomból való kivétele a mai pénzügy világban nemzetgazdasági és közérdek ellenes cselekmény és kéri, hogy értékpapírokat adhasson óvadékba.

behatása az egész középkoron keresztül, sőt az ujkor jórésztében is megmarad. Az előadó azzal fejezte be előadását, hogy mivel a művészet a nemzet szellemi és lelki önvallomása, tehát a régi magyar művészetben kidomborodó természeti szemléletben, derült színezésben és komoly elmélyedésben a magyar nemzeti sajátosságok nyilvánulnak meg.

A tetszéssel fogadott előadás után Csánky Dezső elnök üdvözölte Gerevich Tibort székfoglalója alkalmából, majd Pütkő János dr. egyetemi tanársegéd, mint vendég, tartotta meg előadását *'Az avilági élet az ókori egyiptomiak fellegében'* címen. Ismertette a tulvilágról szóló tanok fejlődését, az avilági teljes kialakulásáig, a melyről megállapította, hogy az egyiptomiak avilága nem más, mint a földi élet átvittele a földöntulra. Ezután részletesen foglalkozott a lélekvándorlás hitének keletkezési történetével és kimutatta, hogy a görögök lélekvándorlása hitének eredetét nem Egyiptomban kell keresni, mert Egyiptomban a lélekvándorlás hité olyan értelemben, mint a görögöké, sohasem állt.

## Az új ügyvédi kamara, meg a régi.

(Hogy alakult meg az aradi ügyvédi kamara 1875-ben? — Nagy Sándor megnyitó beszéde. — Az aradi ügyvédi kamara újjáalakulása 1923-ban.)

Arad jogász körében élénk érdeklődés előzi meg azt az alakuló közgyűlést, amely vasárnapoz egy hétre fog lezajlani s amelynek választásai révén az aradi ügyvédi kamara visszakapja autonómiáját. Ismeretes, hogy *Barbara* Szévédr dr. táblabíró, akit az igazságügyi kormány az aradi ügyvédi kamara kormánybiztosává delegált, lemondott a megbízatásáról gyengélkedése miatt. Helyette *Moldován* Silvius aradi törvényszéki elnököt küldte ki a kormány. Most az aradi ügyvédi kamara ügye olyan stádiumba került, hogy a törvényszéki elnök a jövő héten megtartandó gyűlés választási listája alapján a kamarának visszaadhatja majd az autonómiát.

Ebből az alkalomból fölötte érdekesnek tartjuk feleleveníteni az aradi ügyvédi kamara legelső gyűlését — az alakuló közgyűlést, — amelyet Arad akkori ügyvédei 1875 január 26-án tartottak meg. A közgyűlést az akkori törvényszéki elnök, *Nagy Sándor*, így nyitotta meg:

— Tisztelt ügyvéd urak! Az 1874-ik évi 34. törvénycikk 110. §-a kötelességemmé teszi az aradi ügyvédi kamara első alakulása végett szükséges előintézkedéseket megtenni, az aradi ügyvédi kamara területén lakó ügyvéd urakat az első alakuló közgyűlésre meghívni és az összes ügyvéd uraknak ügyvédi jogosultságukat igazoló okmányaik beadására nézve határnapot tűzni ki.

Nem tartom szükségesnek tisztelt ügyvéd urak! hogy ezen törvényi horderejéről önök előtt hosszasan értekezzen, mert hiszen e törvénynek országgyűlésünkön történt tárgyalását s annak folyama alatt felmerült mindennemű mozzanatokat önök is kellő figyelemmel kísérték, s az ellene és mellette felhozott érveket komolyan és higgadtan mérlegelték; mindamellett nem zárkozhatom el annak kifejezésétől, hogy mivel az ügyvéd első bírója az ügynek, mivel az ügyvéd ellenőre a bíróságoknak a törvények mikénti alkalmazása körül, s mivel az ügyvéd van hivatva segédkezet nyújtani az elnyomott és eltiport jog és igazságérzet fölemelésére: ily magas hivatása közben nélkülözhetetlenül szükséges volt e törvény alkotása, mely midőn az ügyvéd társadalmi viszonyát és tekintélyét biztosítani törekszik egyúttal az általa képviselt fél irányabani jogai és kötelességei gyakorlására nézve szabályokat állít fel.

Nagy Sándor ezután az alakulás szükségességét fejtegette, majd megválasztották korelnöknek *Kalmár Antal* gymai ügyvédet. A törvényszéki elnök így adta át *Kalmárnak* az elnöki széket:

Tisztelt korelnök ur! Van szerencsém önnek átadni jegyzékét azon ügyvéd uraknak, kik a törvény értelme szerint ügyvédi jogosultságukat igazoló okmányaikat kezeimbe letették, azon nyilatkozatom kíséretében, miszerint ezen jegyzékben megnevezett ügyvédi okmányokat tölem minden pillanattal átveheti; átadom a nagymélt. igazságügy-ministerium rendelete szerint jegyzékét azon ügyvédeknek, kik a

budapesti és marosvásárhelyi királyi táblák területén fegyelmi vagy bünyenyítő eljárás alatt vannak; átadom végre az ügyvédi vizsga jövőbeni szabályozását tárgyazó szabályrendeletet; s egyúttal felhívom tisztelt elnök urat, hogy az ügyvédi kamara jövőbeni közgyűlését ezen esküdtzéki teremben, mint különben is legilletékesebb helyen megtartani méltóztatassanak. (Éljenzés.)

*Kalmár Antal* elfoglalván az elnöki széket jegyzőül *Péterffy Antal* és *Vizer Péter*t kérte föl.

A választás eredménye így zárult le:

Beadafott összesen 112 szavazatot, ebből azonban 2 nem fogadott el, — e szerint a választás 110 szavazattal történt meg és pedig a következőleg:

Elnökké *Náray Imre* 61, alelnökké *Chorin Ferenc* 76, ügyész Péterffy A. 57, titkárrá *Vizer Péter* 108, pénztárnokká *Schöpfkess Ede* 107; — választmányi rendes tagokká: *Hász Sándor* 80, *Felix Ákos* (vidéki) 68, *Varjassy József* 65, *Szalay Károly* 59, *Bogdánffy Gergely* 51, *Szigethy Lajos* (vidéki) 44, *Nvisztor József*

## A tisztviselő-elbocsátás.

(Bethlen magyar miniszterelnök beszéde.)

Budapestről táviratozzák: A nemzetgyűlés mai ülésén a tisztviselőlétszám csökkentésének kérdésében több interpelláció hangzott el. *Hegymegi-Kiss Pál* független kiscgazda azt javasolta, hogy a létszám redukálását az udvar maradványain s az államtitkári és a főispáni állásokon folytassák. A redukció keresztülvitelét pedig a parlament ellenőrizze. *Perlaky György* egységspárti a tisztviselők természetbeni ellátásának kiterjesztését és a túlórazás rendszerének eltörlését kérte. *Farkas Tibor* pártönkivüli interpellációjában a közalkalmazottak nemzeti szövetségének közgyűlésén elhangzott beszédek kifogásolta, amelyek szerinte a forradalmi időkre emlékeztetnek. Ugyanígyen jellegűnek minősítette *Kelety Dénes* a MÁV elnöke által kiadott rendeletet, amelyben azokat a községeket, amelyek a vasutasoknak lakást nem adtak, megfenyegeti, hogy ott megszünteti a vonatok megállását. Beszédében gyors és erőteljes intézkedést sürgetett a kormánytól, hogy ezeket a forradalomra és az ököljogra emlékeztető eljárásokat megszüntesse. (Ezt a rendeletet lapunk más helyén közöljük.)

*Bethlen István* gróf, miniszterelnök az interpellációra adott válaszában kijelentette, hogy nem tudja elhárítani, hogy a rendelet ilyen fenyegetéseket tartalmazott volna, midőn a kormány módjában van a vasutasokat akár rekvirálás útján is elhelyezni. Ha azonban a rendelet tényleg megjelent a fest-

(vidéki) 43, *Popovits D. János* 42; — választmányi póttagokká: *Szekeula Gy.* 58, *Kopcsányi József* 45, *Hofbauer Sándor* 43 szavazattal választották meg.

Szavazatot nyertek még: az elnökségre *Bogdánffy Gergely* 49 az alelnökségre *Hász Sándor* 26, az ügyészségre *Salacz Gyula* 49; — választmányi rendes tagságra *Tagányi István* 41, *Varga János* 39, *Nachtnebel Ödön* 38, *Kristyory Lehel* 37, *Robitsek Ágost* 34, *Keller Imre* 31, *Kresztics Döme* 29, *Remetei Fülöp K.* 28, *Popovits József* 23; — póttagságra: *Salacz Gyula* 27, *Králicz Gyula* 25, *Vinter József* 23-at stb.

A választás eredményének kihirdetése után *Náray Imre*, mint megválasztott elnök átvevén a közgyűlés vezetését — saját és az összes megválasztott tisztviselők nevében köszönetét fejezte ki az irántuk nyilvánult bizalomért s kijelenté, miszerint törekvésük oda fog irányulni, hogy az ügyvédi kar tekintélyét és jogait megvédjék, érdekeit érvényesítsék s a néttan felmerülő visszaélésekre nézve erőteljesen gyakorolják az ellenőrzés jogát. (Éljenzés.)

Eddig szól az egykori — 1875-ből való — újságtudósítás. Az új aradi ügyvédi kamarai éra vajjon hány nevet vehet fel a fönt elsoroltak közül a jövő heti választási listába? . . .

említett tartalommal, akkor a kereskedelmi miniszter meg fogja tenni a megfelelő intézkedéseket. A miniszterelnök beszédében fölemeltette még, hogy a Közalkalmazottak Nemzeti Szövetsége azt követelte a kormánytól, hogy a rendkívüli segélyeket 100 százalékkal emelje fel. Ezt a követelést a kormány nemcsak teljesíthetetlennek, hanem méltánytalannak is találta és ezért tekintettel a fokozódó drágaságra a rendkívüli segélyt egy skála szerint 33—60 százalékkal emeli fel. A miniszterelnök a Közalkalmazottak Nemzeti Szövetségének működését méltányolja, ami azonban nem jelenti azt, hogy amikor a szövetség kormányzati hatáskört akar magának biztosítani, hogy azzal a kormány a maga teljes erejével szembe ne szálljon. Az a meggyőződése, hogy a *honnias tisztikar soha sztrájkra nem kapható*, de ha ez mégis bekövetkeznék, akkor a kormány módját fogja találni, hogy a sztrájkot a legerősebben leszerelje. Kijelentette még, hogyha majd a reparációs kérdésekben a kormány tisztán lát hat, akkor majd a korona állásában is bizonyos stabilizáció fog következni és a kormánynak akkor sokkal könnyebb lesz a tisztviselőkérdésben mindenkit kielégítő álláspontot elfoglalni.

— Vallásos ünnepély az aradi ev. templomban. E hónap 18-án, vasárnap az evang. templomban délelőtt 10 órakor és délután fél 6 órakor istentisztelet, illetve vallásos est lesz. Mindkét alkalommal dr. *Kirchknopf Gusztáv* cluji (kolozsvári) lelkész mondja a szentbeszédet. A vallásos estén szavazatot karöltve, és egy zenei számot adnak.

## Hol áll meg a vonat?

(Ott, ahol lakást kapnak a vasutasok.)

Budapestről jelentik: Kelety Dénes, a MÁV. elnökgazdája vidéki jelentések szerint az alább közölt körrendeletet intézte volna az összes üzletvezetőségekhez. A rendelet, amelyről a MÁV. felettes politikai hatóságának, a kereskedelmi minisztériumnak nem volt előzetes tudomása, feltűnést keltett a nemzetgyűlés folyosóján. A rendelet szövege a következő:

Értesülésünk szerint előfordultak esetek, hogy oly községekből, amelyeknek lélekszáma 2000-en alul van, a vasutasok kiköltözni voltak kénytelenek, mert a legutóbbi lakásrendelet értelmében ezekben a községekben a lakások szabaddá tették és a tulajdonosok a legridegebb önzéssel oly magas lakbéréket követeltek az illetőktől, hogy azokat megfizetni képtelenek voltak. Az ily vasutasok azután újabb vagonlakókká váltak és ismét részeseivé lettek azoknak a sanyarúságoknak, amelyekből többnek ezek közül már előzőleg is bőségesen kijutott.

Az ily községek, amelyeknek közigazgatása közönnyel nézi lakosainak ezt az önző számítástól követett eljárását, legyenek elkészítve a következőképpen is, a melyek szükségképpen annak nyomába lépni fognak. Ne lepődjék meg rajta, ha a vasútnak nem lesz azután módjában a községekhez tartozó állomásokon a szolgálatot fentartani, ha rendelkezésre állanak azok a vasutasok, akik a szolgálat ellátásához szükségesek aminek pedig alapfeltétele az, hogy az illetők lakással bírjanak. Ehhez képest a szükséges alkalmakkor hiányában az illető állomást a közforgalom elől el fogjuk zárni és azon úgy az áru fel- és leadást, mint az utasok fel- és le szállása céljából a személyvonatok megállását meg fogjuk szüntetni.

Felhívjuk az üzletvezetőségeket, hogy sorolják fel, mely községekben tapasztaltak már is olyan eljárást, amelynek következtében vasutasaink a községből kihurcolkodni és vasúti kocsiokba költözni voltak kénytelenek, hogy az esetek számához és súlyosságához képest az említett eszközöz folyamodjunk, amely ha talán túlzottnak is látszik, de kényszerűségből nem mellőzhető, mert elvégre személyzet hiányában az állomási szolgálatot csak abban a terjedelemben lehet fentartani, amily mérvben ahhoz a szükséges személyzet rendelkezésre áll. Intézzenek az üzletvezetőségek ilyen értelemben köríratot a kisebb községekhez tartozó állomások főnökeihez és a beérkezett javaslatok alapján tegyenek ide az eredményről mielőbb jelentést. Nincs észrevételünk az ellen, ha az állomás-

főnökök javaslatuk megtétele előtt azokhoz a községekhez, amelyekből már kényszerű kiköltözések történtek, jelen rendeletünk tartalmának közlésével kérdést intéznek, hogy hajlandók-e kiköltözött vasutasaink lakhatását lehetővé tenni, vagy sem.

Végül megjegyezzük, hogy ehhez a rendszabályhoz kell folyamodnunk, minthogy a lakásrendelet említett sérelmes rendelkezésének módosítása illetve ha-

tálytalansága iránt felsőbb helyre tett előterjesztéseinknek nem lett eredménye.

## József főherceg kálváriája.

(Hogy bántak családjával a kommunisták?)

(Az Aradi Közlöny bécsi tudósítójától.) A bécsi *Stunde* című lap közli egy a közeljövőben *Werkmann* volt osztrák államtitkár tollából megjelenő kötetnek, a „Madelrai halott”-nak egy részletét, amely József főhercegnek a magyarországi szovjeturalom alatti szenvedéseit mondja el. Már József főherceg sok kellemetlenségben részesült a Károlyi-féle forradalmi éra alatt is, de menekülnie csak akkor kellett, amikor Károlyi átadta az uralmat a kommunistáknak. Szemvedését egy, Károlyi néhai exkláryhoz intézett levelében írta le, akivel csak igen nagy időközben tudott érintkezni, még levélben is. 1919 március 21-én, egy koromsötét éjszakán gyalog hagyta el József főherceg feleségével, Augustia főhercegnővel palotáját. József főherceg maga vitte a kezében kis csomagját. — Gyermekeiket már napokkal előbb elküldötték Budapestre. Zuhogott az eső, amikor otthonukat elhagyták és egy detektív kísérte, a főhercegi párt, aki még hű volt hozzájuk. Házi- és házi menekültek három napon keresztül. Nappal elrejtözve, éjszaka pedig újabb menedékhelyet kerestek. Végre három nap után sikertült észrevétel nélkül elhagyni a várost. Augustia belebetegedett ebbe a bujdosásba és ezért a főherceg alicsuti birtokukra vitte. A főhercegné a birtokon maradhatott, de a főhercegnek József nevű fiával menekülnie kellett, mert mind a kettőjük ellen ki volt adva az elfogatási parancs. Kocsikon menekültek. Az öreg főherceg Tihany felé, az ifju Tapolcára. Az ifju Józsefet azonban egy kocsinak öltöztött át és így lopózkodott be a vörösökhöz a keszthelyi kastélyudvarra, ahol szintén táborozott egy kocsi tábor. Azt hitte, a fiát itt valahol meg fogja találni és kitudja majd szabadítani. Eftetés közben elmondta az egyik vörös katonának, aki diósekedve mondta, hogy egy jó madarat fogtak és rövidesen hurokra kerül az apja is, hogy valószínűleg ő vitte, az apját a kocsiján. A vörös beugrott a hazugságnak és a vállára csapott amugy familiárisan:

— Te öreg számar, hát aztán

mért nem fogtad el, vagy legalább mért nem tettél róla jelentést?

Erre József főherceg hasonló bajtársiassággal válaszolt:

— Ó te maria, hát honnan tudhattam én azt, hogy el kell fogni, amikor senki sem mondta azt nekem!

József főherceg ekkor megtudta, hogy a fia Kamizsán van, rögtön odautazott tehát. De ekkorra már elvitték onnan az ifju Józsefet. Hetekig bolyongott még a du nántuli falvakban, míg végre rászánta magát, hogy visszamegy Alicsutra. Ott azután eltávolította erősen megnövekedett és elhanyagolt szakállát, amely hozzájárult ahhoz, hogy felismerhetetlen volt. Most megtudta, hogy a fia Budapesten til az egyik fogházban. Alicsutról táviratozott Garbai Sándornak, a szovjet elnökének, hogy bocsássák a fiát szabadon. Akkor egy pár napra hozzá is engedték a fiát, de azután ismét visszavitték és még két hónapig volt fogóságban. József főhercegék különben alicsuti birtokukon a legnagyobb nélkülözések között éltek, mert minden vagyonukat kommunizálták. Családjának a tagjai fakal foglalkoztak napszámért. A parasztok segítettek rajtuk és éjszakánként egész kosarakkal élelmiszereket hordtak nekik. A főherceg hivel és a budapesti ellenforradalmárok küldöttjeivel is csak ritkán és akkor is éjszaka tudott csak érintkezni. Történt egy napon, hogy egy vörös katona lépett a főherceg szobájába és azt kérdezte tőle, hogy hol van a revolvere. A főherceg azt mondta, hogy nincsen. Erre a katona elővette a magáét, átadta a főhercegnek és azt mondta, hogy neki adja, mert sok jót eselkedett vele a háborúban. A főherceg azt mondta, hogy nincsen szüksége a revolverre. Erre a katona azt mondta, hogy értesülése szerint még aznap meg fog érkezni hozzá Szamuely, hogy leszámoljon vele. — Azt tanácsolta a főhercegnek, hogy abban a pillanatban, amikor Szamuely a szobába lép, lölje agyon, ő majd a közelben lesz és meg fogja menteni a főherceget. Szamuely azonban közbejött ese-

mények miatt nem érkezett meg és a katonát sem látta többé a főherceg. Augustus tizenötödikére tervezték az ellenforradalom kitörését, amely ha nem sikerül, akkor valamennyi ellenforradalmárt és így József főherceget is kivégezték volna. Az ellenforradalmi mozgalom tagja Friedrich István volt. De a kommün épen két héttel előbb összeomlott.

## Lányi Ernő temetése.

(Huszezer magyar kísérte utolsó útjára.)

Jelentette az Aradi Közlöny, hogy Lányi Ernő az ismert nevű magyar dalköltő a budapesti Opera volt karnagya, utóljára a szabadkai zeneiskola igazgatója 63 éves korában meghalt. Egy szabadkai távirat jelenti, hogy ma kísérték utolsó útjára a szabadkai temetőbe Lányi Ernőt, a „Tavaszi elmult”, „Elmennék én, de nem tudom hová...”, „Nem kell a szöke énnékem...”, „Semmi bábám semmi...” és még számos gyönyörű dal szerzőjét. Huszezer magyar ember vett részt a temetésen és a temetés tartama alatt a nagy város valamennyi üzlete zárva volt. A Jugoszláviai Magyar Párt vezetősége teljes számban megjelent Lányi Koporsójánál, akik a város társadalmában Detre János bucsuztatót el. Beszédében kiemelte Detre, hogy a magyarok legnagyobb jótevőjüket síratják Lányiban, mert a mostani fásultságban még örülni, még sírni sem tudtak az ő dalai nélkül.

(Késedejmes a postai kézbesítés.)

Csehszlovákiából és Jugoszláviából sokszor napokig nem kapunk postát és igen gyakran megtörténik, hogy egy két levél- és újságküldeményt egyszerre kézbesítik szerkesztőségünknek. De az alig pár kilométerre fekvő községekből is naponta garmadával kapjuk a panaszkat, hogy lapunkat vagy egyáltalán, vagy pedig hetenként egyszer-kétszer kapják meg, természetesen emiatt sokan lemondják a lapot s ezáltal a lapkiadóvállalatot jelentős károkozás éri.

## Viz alatt Arad határa.

(Gájban egy hét alatt hat ház dőlt össze.)

A városi mérnöki hivatalhoz ma jelentések érkeztek, hogy a Holtmaros apad. A Maros ellenben tegnap óta a vízmérő 0 pontja felett 130 centiméterre emelkedett. Aggodalomra azonban nincsen ok, mert a Maros töltései még két méter emelkedést is kibírnak. Az *Aradi Közlöny* munkatársa beszélgetést folytatott Pád Egon városgazdával, aki ma délelőtt kintjárt Arad város határában. A városgazda elmondta, hogy az egész határ teljesen víz alatt áll. Ahogy a városból kimegyünk, mintha tengerparton állnánk. Óriási területet lepett el a talajvíz. A város gazdaságának belső kertészetei szintén teljesen víz alatt állnak. A városgazda elmondta, hogy legalább tíz-tizenkét napos napsütéses, száraz idő kellene ahhoz, hogy a víz eltűnjék az elöntött területekről. A rendőrséghez érkezett jelentések szerint Gájban egy hét alatt hat ház dőlt össze az átnedvesedett talaj következtében.

## Az eleven bizonyíték.

(Mosolygó akták az aradi törvényszéken.)

Az aradi törvényszéken ma délelőtt érdekes válpórt tárgyaltak, amely francia bohózatba illő pikanteriájával derűs hangulatot keltett az igazság komoly csarnokában. Egy aradmegyei uriaszony keresetét nyújtott be a törvényszékhez, amelyben házasságának érvénytelenítését kérte. Az uriaszony hat hónappal ezelőtt ment férjhez és a keresetbe hivatalos okmányt mellékelte a férje ellen, amelyben orvosi bizonyítvánnyal azt igazolta, hogy férje képtelen arra, hogy férji kötelességét teljesítse. Az orvosszakértők szintén megállapították, hogy a fiatal asszony tulajdonképpen még nem is asszony. Ma délelőtt volt az ügy első tárgyalása a bíróság előtt. A tárgyaláson a férfiasságában meg sértett ifjú férj is megjelent, de nem egyedül. Ő is bizonyítékot hozott magával, amellyel igazolni akarta, hogy feleségének vádja nem fedi a valóságot. A bizonyíték egy csinos fiatal menyecske képében virult a bíró íróasztala előtt. A bizonyíték esküvel hajlandó igazolni, hogy a fiatal férjjel négy hónapja a legboldogabb egyetértésben él együtt és ezideig sem alkal-

mat, sem okot nem adott arra, hogy hasonló vádakkal illesse az életerős, derék fiatalembert. A férj azt vallotta, hogy ő mindent elkövetett kötelességeinek teljesítésére, felesége azonban szigorúan elzárkózott minden ilyenfajta kísérlete elől. Ez őt arra kényszerítette, hogy felgyülemlett bánatát egy megértőbb léleknél öntse ki és így találta meg a magával hozott bizonyítékot a piruló fiatal menyecskét, aki a legőszintebben igazolja, hogy nem a férjben, hanem a feleségben lehet a hiba. A bíróság elnapolta a tárgyalást a bizonyítékok kiegészítése végett. Mindenesetre ez az ügy súlyos probléma elé állította az igazságszolgáltatást, mert nehéz lesz megállapítani, hogy kinek van igaza, a válni akaró feleségnek vagy a szerelmes fiatal férjnek.

## Hogy áll a leu?

Március 15-én fizettek 100 lelért:  
Párisban 775 frankot  
Budapest 400 külföldi 1800 belöldi koronát.  
Berlinben 9300 márkát.  
Bécsben 33000 koronát.

Ki a főbűnös? — Folyik a tárgyalás Csatró (Kolosvárról) jelenték: A kisteleki zendülési perben ma folytatták a tárgyalást. A vádlottakat hallgatta ki a hadbíró.

Azt vallották mindannyian, hogy nem rendbontás miatt mentek a község házára, hanem tanácsot szerettek volna kérni a bevonulások ügyében.

## Az alkotmányreform vitája.

Lupa nemzeti párti képviselő folytatta beszédét. Történelmi visszafilantást vetett az 1866. évi alkotmányreformra. Jorga félbeszakította a szónokot és támadta a nemzeti pártot a taceistákkal való fuzió miatt. Maria Gyula kijelentette, hogy a fuziót csak azután gondolták ki, amikor a taceisták elfogadták az erdélyiek programját. Lupa után Gavril Trilon liberális ment fel a szószékre.

## Mussolini a válás ellen.

Rómából jelentik: Mussolini a házasság felbontásának érdekében alakult szövetség küldöttségét fogadta. A válás Olaszországban ismeretlen és lehetetlen. Az olasz házastársak, ha válni akartak, az utóbbi időben Fiuméba vagy Triestbe utaztak, mivel ott még a régi magyar, illetve osztrák törvény volt érvényben és bizonyos ideig tartó ottlakás után a válpórt az ottani bíróságok előtt folytatták le.

A küldöttség felkérte a miniszterelnököt, hogy készítsen törvényjavaslatot avégből, hogy Olaszországban is törvényesen fel lehessen bontani a házasságot. A miniszterelnök figyelmesen meghallgatta a küldöttség kívánságát, azonban megtagadta hozzájárulását ahhoz, hogy ebben a problémában a küldöttség törekvéseinek segítségére legyen.

## Pénz és élelmiszer.

A külföldre utazó közönség körében az a hír terjedt el, hogy nagyobb mennyiségű élelmiszert is átvihetnek a határon. Illetékes helyen arról értesülünk, hogy az országból az 1923. február 1-én életbelépett törvény értelmében csupán ötven kilogramm élelmiszert lehet a határon átvinni, ezt is azonban a bucaresti központi vámiroda előzetes engedélyével. Az ötven kilogramm élelmiszerekből is egy-egy cikk legfeljebb 10 kg. súlyú lehet. Engedély nélkül csupán egy napra elégséges élelmiszert szabad a határon átvinni. Az élelmiszereknek a külföldről való hozatala kisebb mennyiségben nincsen megtiltva. A pénz átvitelére vonatkozólag a következő információt kaptuk: Leit a legkisebb összegben sem szabad átvinni. —

Idegen valuták közül 1000 francia frankot, ugyanannyi olasz lirát, vagy cseh koronát, 100 dollárt lehet kivinni, az ugynevezett gyenge valutákat pedig korlátlan mennyiségben. Aki be akar hozni idegen valutát, annak utlevélre az illetékes államok hatóságai rávezetik a behozatalra szánt valuta összegét.

## Sport.

Hazajött Svájcból a magyar válogatott futball-csapat.

Budapestről táviratozzák: A magyar válogatott futballcsapat ma érkezett haza Lausanneból, ahol a svájci válogatott csapat felett 6:1 arányú győzelmet aratott. Az érkező tizenegy futballistát ezekre menő tömeg várta a Keleti pályaudvaron és mindegyiküket virágcsokrokkal halmozták el.

Schwoy Kálmán, a Labdarugó Szövetség alelnöke üdvözlő

Hajós Alfréd a hírlapíróknak azt mondotta a turáról, hogy a svájci lapok úgy írtak a magyar csapat játékaról, mint fair, finom és elegáns játékról és mint a labdarugás leckéjéről. Wensemán az ismert német sportkritikus a meccs után azt mondotta, hogy két év óta most látott először igazi futballjátékot. A válogatott csapat fogadtatása az olasz és a svájci állomásokon valóságos diadalut volt. Zászlóval és virággal fogadták mindenütt őket s a városi és katonai hatóságok fejei üdvözölték a labdarugás reprezentánsait.

— TAC—ATE. barátságos mérkőzés vasárnap délelőtt az óvártéri pályán.

# HIREK.

— A város költségvetése. Arad város hármas-bizottsága holnap tárgyalja le a város költségvetését. Dr. Robu János főpolgármester szombaton Bucurestibe utazik és jóváhagyás végett a költségvetést a belügyminiszterium elé terjeszti.

— Magyarországon felszabadítják a lakásokat. Budapestről táviratozzák: Vass József népjóléti miniszter a drágasági bizottságban ma bejelentette, hogy a lakbéremelés kérdését május elsejére akarja keresztyülni. A hatszobás lakások, üzlethelyiségek és az irodák felmondását november elsején csak abban az esetben lehet effektuálni, ha akkorra a kormány legalább 2000 új lakást fog produkálni. Hangoztatta, hogy a kormány 1925-ig bezárólag a lakások szabad forgalmát teljesen helyre akarja állítani, azzal a feltétellel, hogy addig a kormány megvalósíthatja építkezési programját. Az eddig a terminusig eltelt három év alatt 6 ezer lakást akarnak Budapesten felépíteni, még pedig háromnegyed részben az állam, egy negyed részben magánosok fedeznék a költségeket.

— Az Ipartestület közgyűlése. Az aradi Ipartestület vasárnap, március hó 18-án délelőtt 10 órakor tartja meg 39. évi közgyűlését a városháza dísztermében. A közgyűlés tárgyszorozata a következő: az előjáróságok évi jelentése, a zárszámadások, a költségelölirányzat, az előjáróság kiegészítése és az indítványok megvételéből áll. Amennyiben az ülés nem volna határozatképes, úgy a közgyűlést március 25-én tartják meg, mely tekintet nélkül a megjelent tagok számára, határozni fog.

— Forgalmazavar az áradások miatt. Az óriási esőzések nemcsak Aradon, hanem egész Románia területén nagy károkat okoztak. Lugos és Temesvár között a napokban egy patak kiáradt és az áradás elvitte a patak vasuti hidját. A vasuti forgalmat emiatt máig átszállással kellett Lugos felé lebonyolítani. A hidat ugyan mára helyreállították, de mert a vasuti vonal további részén is okozott károkat az áradás, a vonatok ezen a vonalon Karánsebesen túl nem közlekedhetnek. A legutóbbi Simion-lest expresszvonatot is vissza kellett dirigálni és Tövisen keresztül küldték el Bucuresti felé. Amíg a pályát rendbe nem hozzák, addig az expresszvonat továbbra is Tövisen át bonyolítja le a forgalmat.

— Megnyit a divatkiállítás a „Salon Artistique“-ban. Beck Leopoldina szabócég tavaszi divatkülönlegességeivel megérkezett. Eredeti párisi kreációk mérsékelt árak mellett kerülnek eladásra. Megtekinthető d. e. 10—1-ig, d. u. 3—7-ig a „Salon Artistique“-ben.

— Hibás perzsaszövegeket szakszerűen csak a „Spárta“-szövműipar javít! Bohus-palota.

— Ahol háromszor törnek be. Az aradi államrendőrség nyomozást folytat egy háromszoros betörés bűnügyében. Amman János Bulevardul Carol I. (Erzsébet királyné-körut) 2. szám alatt levő lakásába két hét alatt három ízben törtek be. A betörők egyszer Amman János pincéjét törtek fel, ahonnan több értékes tárgyat vittek el. Nyitult két hét végéig a lakását nyitották ki alkulccsal és fehérműveket loptak el. Tegnap ismét betörtek a lakásba, felfeszítették a szekrényeket és kifosztották. A rendőrség szigorú nyomozást indított a betörők kézrekerítésére.

## Tárgyalás husvétkor. (A belgák fenn akarják tartani a szövetséget.)

Párisból táviratozzák: A New York Herald párisi kiadása jelenti, hogy egy igen előkelő személyiségtől arról értesül, hogy Franciaország és Németország még husvét előtt együttesen tárgyalóasztalhoz ülnek.

Párisból táviratozzák: A Petit Parisien mai számában azt írja, hogy a francia kormány figyelmét nem kerülte el az, hogy Németország az utóbbi időben a legdurvábban megsértette a versaillesi szerződésnek főleg a leszerelésre vonatkozó rendelkezéseit és akadályokat gördített a szövetséges katonai ellenőrző bizottságok munkája elé a Ruhr-terület megszállása óta. A francia kormány most figyelmezteti Németországot, hogy a versaillesi szerződés értelmében a leszerelési kötelezettségek kapcsolata a Rajna balpartjának a kiürítésével. A francia kormány ragaszkodik eredeti álláspontjához, hogy a

Rajna balpartjának kiürítésére kiűzött határidő mindaddig nem lép hatályba, amíg Németország nem felel meg leszerelési kötelezettségeinek.

Berlinből jelentik: A Berliner Tageblatt szerint egy belga miniszter kijelentette, hogy a francia és a belga kormányok a legjobb barátok lehetnek a jövőteli politikában és mégis különböző nézetűek lehetnek. Belgium a legnagyobb súlyt arra helyezi, hogy az antant-cordial fenntartás: Sohasem felejt el, hogy Anglia akkor vonult háborúba, amikor Belgium semlegességét megsértette Németország. A belga kormány az új német fizetési tervet az angolokkal és az olaszokkal egyetértőleg kívánja megalakítani. Erre a használatos alap Barthou terve volt, amely Németország fizetéseit 20—30 esztendőre osztaná fel.

sok és az a körülmény, hogy itt megjelentek Horthy Miklós kormányzó, a kormányzó összes tagjai és József főherceg a családjával. Az ünnepi szónok dr. Sipőcz Jenő főpolgármester volt. Számos dalárda volt a téren, amelyek Petőfi-dalokat énekelték. Majd a katonazenekar játszott, s utána gróf Klebelsberg Kunó kultuszminiszter méltatta Petőfit. Pekár Gyula beszéde után Jászai Mari és Bakó László szavaltak Petőfi-költeményeket. Az országháztéri hivatalos ünnepség után az egyetem ifjuság külön ünnepelt a szabadságtéri szobroknál.

### Leleplezett kártya-bariang.

A bankot lefoglalták a detektívek. — Hajsza a hazárdjátékosok ellen.

Az aradi államrendőrség érdekes ügyben folytat hetek óta nyomozást. Tudomására jutott, hogy Aradon magánlakásokban tiltott hazárdjátékot üztek. A detektíveknek hosszas megfigyelés után sikerült egy hazárdjátékos üző társaságot leleplezni. A detektívek megfigyelték, hogy a Transilvânia-kávéház mellett levő udvarban esténként néhány ember tűnik el, akik nem laknak abban a házban. Tegnap este utána mentek. Az illetők egy földszinti lakásba mentek be. A detektívek rövid várakozás után hirtelen rájuk nyitották az ajtót. A meglepett emberek rémülten ugráltak fel, az asztalon nagy mennyiségű készpénz hevert, amelyet a kártyákkal együtt igyekeztek elvinni. Kiderült, hogy lelepleztek csempészett kártyával tiltott hazárdjátékot, huszonegyest játszottak. A rendőrség lefoglalta a készpénzt, amelyben 15 ezer lei készpénz volt. Azonkívül házkutatást tartottak és öt csomag leleplezettek csempész-kártyát találtak a szobában. A hazárdjátékosok ellen megindult az eljárás. A rendőrség most nyomoz abban az irányban

— Hamisított ötszáz leisek. Foglalkoztunk azzal a nagyszabású lehamisítási ügygel, melyből kifolyólag az oradea-marei (nyugvárad) rendőrség Farkas József valutaugyvédőt, a timisoari rendőrség pedig Barta Bélát és Brasny Józsefet letartóztatta. A letartóztatott valutaugyvédők vallomásából kitűnt, hogy nekik az ügyben csak alárendelt szerepük van. A főbűnös, Horacsek Rezső szegedi moztulajdonos, aki az egész pénzhamisítási tervet kiegészítette, melynek technikai keresztülvételében Tschöckel Hermann szegedi grafikus és könyvművész segítkezett. A szegedi rendőrség az ügyről csak az erdélyi lapokból értesült, rögtön intézkedett, hogy megkapja a letartóztatottak vallomásairól felvett jegyzőkönyvek másolatát s miután ezek megérkeztek, letartóztatták Horacsek Rezsőt, aki Tschöckel nyomdással együtt töredelmés vallomást tett. Elmondta, hogy először dollárt akartak hamisítani, csak azután gondoltak a leire, mert ennek technikai keresztülvétele sokkal könnyebb volt. Háromezeröttszáz darab jólsikerült ötczemp lestezt a határon és amelyeknek eladását Farkasra, Bartára és Brasnyokra bízták. A vizsgálat eredményéről a szegedi rendőrség értesítette az oradea-marei és a timisoari rendőrséget.

— Egészségét óvja, ha „Olla“ gummit használ.

### Petőfi-ünnep Budapesten

(Százazrek hódoltak a költő szellemének.)

Budapestről táviratozzák: Ma, Petőfi Sándor országos ünnepén az egész ország hatalmas ünnepekben hódolt a lánglelkű költő szellemének. Az ország fővárosában zászló és virágdiszben állottak a házak és százazrek ünnepeletek. Az ünnepek a főváros díszközgyűléssel kezdődtek, amelyek a Petőfi-szobornál folytatódtak. A szobor alatt a himnusz elnéklése után alkalmi költeményeket szavaltak. Az Országház-téren volt a főünnepség, amelyre a hatalmas térsg teljesen megtelt ünneplőkkel. Az országháztéri ünnepek fényét emelték a díszes felvonulá-

is, hogy miképpen kerültek a lebélyegzetlen csempészkartyák a lakásba. Horvát Gyula pincér ellen, aki a lakás bérletje, szintén folyik az eljárás. Az államrendőrség ma átiratilag értesítette a lakáshivatalt, hogy ezt a lakást, amelyben hazárdjátékok folytak, a hivatal rendelkezésére bocsájtja.

## Irodalom, művészet

**Bonvivánhiány Budapesten.**  
(Aradi bonvivánok vezetnek a pesti színpadokon.)

Budapesti tudósítónk írja: Bonvivántokban óriási a hiány a budapesti színházak tájékán. A Fővárosi Operaszínház egyelőre úgy oldotta meg a kérdést, hogy a Vigszínház fiatal amorosóját, Kertész Dezsőt ki-nevezte énekes színésznek és áttelepítette a nagymező-utcai Muzsahajlékba. Kertész meg is állja a helyét s mindenki megbocsátja neki, hogy nincs hangja, ellenben annál jobban játszik s legalább tisztán éji ki a szöveget. Kertész egyébként az aradi közönség előtt is eléggé ismert. Ujaradról származik és Aradon kezdte meg a pályáját, ahonnan csak hamar a Vigszínházba került. A Blaha Lujza-színházban D'Arrigo Kornél igyekszik elhívtetni a közönséggel, hogy a bonvivánt-szerepkör betöltéséhez kvalitásai vannak. Nagy bonvivánt-elődje, Szirmai Imre, aki jelenleg ennek az operetszínháznak az igazgatója, bizonyára másképp gondolkodik a dologról, noha mélyen hallgat róla. A Király-színházban a jóhangú, de szürke Nádor Jenő énekelte százszor „A bajadér” indus herceget. Egy napon eszébe jutott, hogy szabadságot kér Beöthytől, kimerültségére hivatkozva. A ravasz Beöthy csak annyit mondott: „Jól van fiam, eredi.” És másnap a fiatal László Andor énekelte az indust. Meglepő sikerrel. László, aki szintén az aradi közönség kedvence volt, Budapesten nagyon népszerű. És harmadnap Nádor Jenő — már nem volt kimerült. Jelentkezett, hogy tovább énekel a szerepet. Ha nincsenek is kitűnő bonvivántok, de a közepeseket még lehet pótolni.

\* **Heti műsor.** Péntek: Áruló melódiák. Operett-bemutató, B. és premier-bérlés. Szombat: Áruló melódiák. C. bérlés. Vasárnap d. u.: Hazudik a muzsikaszó. Este: Áruló melódiák. A. bérlés.

\* **Szenzáció táncszámok** kerülnek bemutatásra a városi színház holnap esti operett-premierjén: Az áruló melódiák előadásán. Balogh Böske és Bányász István az operett-ujdonság berlini táncszámait mutatják be. A bemutatón még mindig lázasan készülődik a színház, a vezetőszerpeket játszó hölgyek, Halmos Mici, Balogh Böske a legmodernebb toilletekben lépnek fel, a férfi főszerepet játszó Galetta Ferenc több szép új kuplét énekel betétként. Az operett-bemutató érdekességét emeli, hogy a színház új díszleteket készített erre az alkalomra. Az áruló melódiák szövege ötletes, meséje fantasztikus, zenéje pedig komoly, értékes muzsika. Az operettet pénteken, szombaton és vasárnap este tartja műsoron a színház.

\* A közönség óhajára vasárnap délután mérsékeit helyárok mellett a Hazudik a muzsikaszó kerül színre. A vezetőszerpeket Galetta Ferenc, Halmos Mici, Balogh Böske és Semecz Mihály játsszák.

\* A városi színház irodája közli, hogy a kombinált operatársulat vezetője, Préger igazgató azzal a kérésrel fordult a színház igazgatóságához, hogy a társulat játszási engedélyét az aradi színház eszközölje ki a kultuszminiszteriumtól. Préger színgazgató ugyanis hónapokkal ezelőtt kérte a játszási engedély megadását, de a miniszterium az engedélyt még nem adta ki s így a színház tesz most lépéseket az engedély kieszközölése érdekében. Remélhető, hogy a kultuszminiszterium még ebben a hónapban megadja az engedélyt s a jövő hó elején az operatársulat megkezdheti aradi vendégszínházát.

\* Weingartner Félix, a bécsi opera zeneigazgatója, zongoraművész és felesége Wallisch Roxo operatársulatának vasárnap este tartják a Kulturpalotában egyetlen aradi hangversenyüket. A művészpár most három estén át hangversenyezett Bucu-restiben, ahol óriási sikert arattak. A még csekély számban meglévő jegyek Bloch cégnél kaphatók.

## A kamara ülése.

(Hivatalos jelentések.)

A Kamara legutóbbi üléséről illetékes helyről a következő hivatalos közleményt adták ki:

„1923. március 13-án. A nemzetgyűlés ülése az alkotmánytervezetnek csendes vitájával folyt le és a parasztpárt és a román nemzeti párt tagjai minden ünnepélyes nyilatkozatukkal szemben, hogy nem vesznek részt a vitában, mégis szólásra iratkoztak fel. Így a mai ülésen Agorbiceanu képviselő a román nemzeti párt nevében beszélt, a tervezet ellen. Ezen elszigelet hangon kívül a többi szónokok úgy a kamarában, mint a szenátusban, az alkotmánytervezet elfogadása mellett beszéltek.”

„1923. március 14-én. A nemzetgyűlés szerdai ülésén folytatódott a vita az alkotmánytervezet felett. A szenátusban az alkotmány mellett Popoviciu szenátor és Bartolomeus, ramnikuli és ujseverini püspökök beszéltek, míg a képviselők ülésén az öreg erdélyi Tripot Gabriel, a nemzeti párt volt alelnöke. A tervezet ellen a képviselők ülésén csak Lupás atya (erdélyi) beszélt a román nemzeti pártiak közül. Ez a szónok visszaemlékezett a politikai pártok koalíciójára az 1866-i alkotmányhoz idejére. Jorga Miklós megszakítja őt, hogy felhívja figyelmét arra, hogy akkor csak ugyanazon politikai hitvallású és nemzeti törekvésű emberek egyesültek. A többségi és a nemzeti demokrata, valamint független kisebbségi pártok egyhangú tapsal között Jorga Miklós kijelenti, hogy erkölcsstelséget lát a takistapárt és Stere Constantin, a megszállás alatti Lumina újság szerkesztőjének az egyesülésében, valamint a román nemzeti párt és parasztpártnak Cantacuzino és Filipescu konzervatív elemeivel való politikai szövetségében.

Ez utóbbiak elleneztek az agrárreform megvalósulását és a

titkos szavazást. Maniu megkísérelt kimagyarázására Jorga energikusan replikázott. Jorga ezzel fejezte be beszédét: „Azok, akik szövetkeznek, hasonlítanak egymáshoz.” Tripot G. beszéde alatt a román nemzeti párt tagjainak egy része megkísérelte a szónok

## Ongyilkos aradmegyei jegyző. (Az ok ismeretlen.)

Az utolsó hónapokban majdnem minden másodnapra esik egy öngyilkosság Aradmegyében. Ma a szemlaki községi előjáróság küldött szomorú jelentést és ez alkalommal a község vezető tisztviselője volt az, aki önkézzével vetett véget életének. Az ügyészség hiezz érkezett hivatalos jelentés röviden a következőképpen szól:

— Szemlak község előjárósága közli, hogy Adamovicu Kristóf községi jegyző tegnap reggel kilenc órakor házában padlásán felakasztotta magát. A szolgálja vágta le a kötélről az életunt jegyzőt, akit azonban már nem sikerült eszméletrehozni és este 8 órakor kiszáradott.

Szemlak község életunt jegyzőjét, mint több irányban tett kérdésközlésünk igazolta, az egész község szerette. Becsületes és munkás ember volt, aki egész idejét községe ügyeinek szentelte, nem üzött magánfoglalkozást és

## Párisi botrány

egy kép és egy szobor miatt.

A francia fővárosban a legutolsó művészeti botrány akkor játszódott le, amikor egy karrikatúrista Roch színésznőt olyan pozitúrában vetette kartonra, hogy a művésznek hevesen tiltakozott a torzrajz közszemlére tétele ellen. A tiltakozásnak az volt a hatása, hogy a közönség tödult arra a kiállításra, amelyet különben talán tudomásul sem vett volna. Ez a botrány — mint Párisból jelentik — eltörpül amellett, amely most tartja izgalomban a művészeti köröket. A független festők szalónjában Raymond Duncan, a hírhedt Duncan táncosnő fia, különös képet állított ki. Ez a kép oly nőt ábrázol, aki újszülöttnak ad életet. A szalón igazgatósága eleve tiltakozott az ellen, hogy a tulhajtott realizmus e termékét a közönség elé vigyék.

— Ha nem állítják ki a képet, — fenyegetődött a festő — akkor én külön kiállítás s így a feltűnés még nagyobb lesz.

Az igazgatóság szintén ezt a felfogást vallotta s úgy gondolkodott, ha a többiek közé akasztják a képet, talán nem fog akkora felháborítást keltetni. Ebben a reményben csalódott. A közönség megbotránkozott a vakmerőségen és izgatottan követelte a kép eltávolítását. Az igazgatóság kénytelen volt engedni a követelésnek és a képet nyomban eltávolították a szalónból. A festő hevesen kikelt a „reakció terrorja” ellen, de az igazgatóság nem törődött többé a tiltakozásával. Ugyancsak a függetlenek szalónjában állította ki egy szobrász

köt beszédében megakadályozni és a kamara a házszabályokat alkalmazta. A fegyelmi bizottság jelentése alapján elhatározta ezen tagoknak husz ülésről való kizárását. A szenátusban az általános vita valószínűleg holnap befejezést nyer.”

szegény ember maradt. Régi jegyző volt, még a magyar érában kezdte közigazgatási működését. Az utóbbi időben panaszkodott a vármegye vezetőségénél, hogy sok munkája miatt nem bírja sokáig folytatni jegyzői működését, mert Szemlak község nagy adminisztrációját nem tudja ellátni. Amikor arról került szó, hogy esetleg kisebb községbe helyezték át, kijelentette, hogy inkább lemond jegyzői állásáról és segédjegyző lesz majd Szemlakon, ahonnan nem akar távozni. Öngyilkosságának hírrel elterjedt az a mende-monda, hogy anyagiak miatt követte volna el öngyilkosságát és úgy hirdett, hogy vizsgálat is folyt ellene. A vármegye vezetőségénél ez irányban tett kérdéseinkre illetékes helyen kijelentették, hogy a jegyző ellen soha semmiféle vizsgálat nem folyt. Az életunt községi jegyzőt holnap temetik. Öngyilkosságának okát még nem tudják.

az öregségről mintázott szobrát, a mely szintén megbotránkoztatta a közönséget. A szobor oly csunya és visszataszító volt, hogy mindenkiben undort keltett. A szobrász sem akarta a munkáját hazavinni. — Hiszen az öregség nem is lehet más, mint csunya, — próbálta meggyőzni az igazgatóságot — mit akarnak hát tőlem?

Közben a rendőr is jelentkezett s egy rendőrtisztviselő felszólította az igazgatóságot, hogy azonnal vigyék el az „Öregség”-et. Ez meg is történt. Művészeti körökben most élénken vitatkoznak arról, vajjon a kép és a szobor eltávolításával nem esett-e csorbá a művészeti szabadságon.

## Milliárdos bankjegy.

Ezelőtt kilenc esztendővel még csak Mark Twain-nek, a nagyszerű amerikai humoristának a fantáziájában létezett az egy millió fontos bankó, amely olyan nagy összeget képviselt, hogy senki sem tudta felváltani. Ma már valóság a milliós bankjegy: Németországban és Szovjet-oroszországban. — Szovjet-oroszország azonban nem hagyja magát. Röviddel ezelőtt Németország érte utól, Szovjet-oroszország tovább rohan azon az úton, amely a bankjegy neveltségessé tételéhez a legbiztosabban elvezet. A szovjet pénzügyi népbiztosa ugyanis elhatározta, hogy egy milliárd rubeles bankjegyeket fog kibocsájtani. Azaz 1.000.000.000 rubeles bankjegyet. Tessék elképzelni, hogy hány vasúti rakományt tenne ki, ha egy boldog szovjetpolgár egy rubelesre váltaná fel az egy milliárdost. Az új bankjegy kiadásáról ma Berlinen keresztül érkezett moszkvai távirat számol be a legkomolyabb hangon. A távirat hangja komoly, de a bankjegy értéke nem az!

## Elrabolt Wertheim-szekrény

(Vakmerő betörés Pancotán.)

A pancotai csendőrség vakmerő kasszarablásról tett ma jelentést az aradi királyi ügyészségnek. A jelentés szerint eddig még ismeretlen tettesek az elmúlt éjszaka folya máh behatoltak egy fakereskedés irodahelyiségébe, ahonnan elvitték a Wertheim szekrényt, azt felfeszítették és a benne lévő pénzt magukhoz véve — elmenekültek. A szenzációs kasszarablás részleteiről Pancotáról a következő telefon tudósítást kaptuk:

Pancotán és Sírán Molnár Józsefnek nagy fakereskedése van. A fatelepek tulajdonosa Sírán lakik és a pancotai üzletét egy hivatalnok vezeti. A tulajdonos minden második nap ellenőrzést gyakorol pancotai üzletében, de leszámolást csak minden hónapban végez és emiatt a naponként befolyó fizetéseket az irodában levő Wertheim-szekrénybe helyezik el. A pancotai fatelepen, mint szolga és éjjeli őrvolt alkalmazva Bányász János, aki már több éve van a tulajdonos szolgálatában. Bányász a rablás éjszakáján közvetlenül az iroda mellett lévő kis szobában aludt, még pedig oly mélyen, hogy a betörés zajára sem ébredt fel. Reggel amikor a szolga felkelt, hogy takarítson, megrémülve látta, hogy az irodaajtó sarkából kiemelve fekszik a földön és hogy a Wertheim-szekrény hiányzik a szobából. Rögtön értesítette a rablásról a csendőrséget, amely a nyomozás során a község határában meg is találta a kasszát, amelynek hátsó része teljesen ki volt bontva, a trezorok pedig üresek voltak. A kasszában lévő 40.000 lejt a betörők magukkal vitték. A tettesek kézrekerítése iránt a sírai és a pancotai csendőrség nagy eréllyel vezette be a nyomozást.

## Mozi.

\* A vasnolvas már csak pénteken látható az Urániában. A pompás dráma nagyszerűen izgalmas jelenetek során igen érdekes képét adja egy elzúllott gavallér változatos élet-történetének, akit rossz hajlama a bűn fertőjébe sodor.

\* A koronázási film csütörtökön jelent meg először az Apolló vásznán; valóságos történelmi dokumentum, amely páratlan hűséggel, nagy koncepcióval örökíti meg a közelmúlt legkiemelkedőbb aktusát, az alba-iuliai koronázás minden jelentős és feljegyzésre méltó eseményét, ezenfelül pedig elénekli hozzá a koronázás ünnepségének második részét is, a bucuresti királynénapokat, azek monumetális pazár jeleneteit, az ünnepélyes bevonulást, a hálaadó istentiszteletet, a katonai szemlélet, a népek hódoló felvonulását. A koronázási film, monumentális voltára való tekintettel, két óras előadásokban kerül bemutatásra az Apolló-

ban; a délutáni előadások kizárólag az ifjuság és katonaság részére vannak fenntartva, a közönség csupán az esti 7 és 9 órai előadásban tekintheti meg a pompás koronázási filmet, amely még pénteken és szombaton látható az Apolló műsorán.

\* Dr. Mabuse, a hatalmassá fejlett német filmkultúra legnagyobb remekműve ma már fogalom az egész világon. Két éve, hogy elindult világkörűli hódító útjára s azóta valóságos Mabuse-láz ég az emberekben, mert dr. Mabuse a jelenkor legnagyobb sikerű filmattrakciója, amelyet Norbert Jaques, a kiváló német író híres regénye után Thea von Harbou, a Hindu sirművelek szerzője írt át filmre. A monumentális film első részét vasárnap vetíti először az Apolló.

## A film-cézár.

(Az Aradi Közlöny budapesti tudósítójától.) A múlt hónap közepe táján jelentettük, hogy a legnagyobb amerikai filmgyáros Párisba érkezett, ahol az ottani filmesek nagy ünneplésben részesítették. Azt is megírtuk, hogy Czukor Adolf, S. R. Kent és Capt. Bowden, a Paramount Pictures és a Famous-Players Lasky Corporation elnöke, vezérigazgatója és titkára Európa több városát is meg fogják látogatni, hogy azokban, amennyiben céljaiknak megfelelőnek, filmbázist teremtsenek. Az amerikai filmpiac urai sorra is járták Európát és kedden délelben érkeztek Budapestre. Tudósítónknak alkalma volt az egyik amerikai úrral beszélgetni, akik jövetelük céljáról és az amerikai gyár méreteiről a következőket mondotta:

— Már Párisban találkoztunk egy budapesti filmmemberrel, aki azt kérdezte, hogy azért jöttünk-e, hogy Magyarországon is filmgyártásra rendezkedjünk be. Erről szó sem lehet, hiszen európai színészek és európai rendezők nem tudnak olyan filmeket készíteni, amelyek az amerikai közönség izlésének megfelelnek. A mi közönségünk izlése nem finomabb, mint az európaiaké, de más természetű. Nálunk szeretik a durvább humort is, Európában pedig a visszretszokott filmmembernek a mai viszonyok között lehetetlen is lenne Európában filmgyárat építeni. A kész műtermeket nem használhatjuk, mert azokat üvegből készítették és kettős világítással dolgoznak: napfényvel és elektromos lámpákkal. Az amerikai operatőrök ma már csak elektromos lámpákat használnak. Az is lényeges, hogy az európai színészek az amerikai izlésnek öltözködni sem tudnak és az arcukat sem tudják úgy kifesteni, ahogy az amerikaiak szeretik.

A beszélgetés további során érdekes részleteket mondott el informátorunk a Famous Players méreteiről. Így elmondotta, hogy a világ csaknem minden tájékán elszórva, hét filmgyár van, amelyekben nyolcezerhatyáz mesterembert foglalkoztatnak. Gyáraik vannak Hollywood (Kalifornia), Long Island City (New York), azután Londonban, Párisban, Berlinben (az EFA filmgyár), Kairóban és Kalkuttában. A társaságnak Amerikában tizenkilencezer mozgófényképszínháza van, amelyekben naponta három-négy előadást tartanak.

Viseljen sok előnye mi a t i

PALMA



Kaucsuk cipő sarkot és cipő talpat

Radio Hirdetési Iroda 2887/a. sz.

18743

A férőhelyek száma átlag ezer, úgy-hogy körülbelül százmillió ember fordul meg naponta a Paramount-színházakban. A gyár huszonnyolc mozicsillagot foglalkoztat.

## Közgazdaság.

### A valutapiac.

**Aradi valutaárak.** (Március 15.) Dollár 220, márka 0.0150, magyar korona 0.0630, osztrák korona 0.0029, francia frank 13.80, svájci frank 42, angol font 1040, lira 11, dinár 2.40, szokol 6.50. — Kifizetések: Budapest belföldi 18, külföldi 14. Bécs 325, Berlin 0.0115 Páris 13.50, Zürich 41.50, London 1040, Milano 10.60, Newyork 222, Belgrád 2.25, Prága 6.60.

**Bucuresti tőzsdezárlat.** (Március 15.) Kifizetések: Páris 13.22, Berlin 0.0110, London 1038, Newyork 220, Milano 10.50, Zürich 41.25, Bécs 0.003150, Prága 6.60, Bpest 0.0750. Valuták: Napoleon 820—825, márka 0.0125—127, léva 1.30—1.35, angol font 1020—1030, francia frank 13.70—13.75, svájci frank 40—41, lira 10.20—10.30, drachma 2.70—2.80, dinár 2.05—2.07, dollár 219—220, lengyel márka 0.060—65, osztrák korona 0.0031—32, magyar korona 0.0675—7, szokol 6.30—6.40.

**Zürichi nyitás.** (Március 15.) Berlin 0.026250, Newyork 537.25, London 2524, Páris 32.7750, Milano 25.70, Prága 15.95, Budapest 0.1725, Belgrád 5.50, Varsó 0.011250, Bécs 0.0075, bélyegzett 0.0075.

**Zürichi zárlat.** (Március 15.) Berlin 0.0258, Amsterdam 212.15, Newyork 537, London 2524, Páris 32.85, Milano 25.75, Prága 15.95, Budapest 0.17, Belgrád 5.525, Varsó 0.0118, Bécs 0.0075625, bélyegzett 0.0075.

**Budapesten nemzeti ünnep** miatt a Devizaközpont működése szünetelt.

— A város megkapta a hatmillió kölcsönt. Az Aradi Közlöny annak idején megírta, hogy a város hatmillió kölcsönt vesz fel és ezt az összeget a vízműveknél előállott hiányokra és a közuti vasut részére új mozdonyok beszerzésére fordítja. A belügyminisztériumtól ma értesítés érkezett a város vezetőségéhez, hogy a hatmillió kölcsönt iránti kéreése kedvező elintézés nyert és a pénzt a minisztérium átutalta Aradra. A gépüzemek igazgatósága már hetekkel ezelőtt megrendelte a mozdonyokat és azok e hónap végén Aradra érkeznek.

## A bueri temetés.

(A francia hadügyminiszter gyászbeszéde.)

Buerből táviratozzák: Tegnap nagy katonai gyászpompával temették el a meggyilkolt két francia tisztet a gyászünnepek a katonai csapatok felvonulásával kezdődött. Az egyházi szertartás abban a templomban folyt le, amelynek közelében a tiszteket agyonlőtték. Az arrasi püspök imája és gyászbeszéde után Maginot hadügyminiszter és Degoutte tábornok mondtak gyászbeszédet, amelyben politikai nyilatkozatokat is tettek. A koporsókat azután agyutalpakra helyezték és a csapatok diszkisérőben a vasuti állomásra vitték, ahonnan különvonattal Franciaországba szállították őket. A temetés ideje alatt a város üzleteit zárva kellett tartani. A gyászünneptől a német lakosság teljesen távoztartotta magát. Ugyanebben az időben temették el a német áldozatokat is, akiknek a temetésén csak a családtagok vehettek részt.

A szerkesztésért:  
**KAROLY JOZSEF**  
felel.

Cenzorát:  
**IOAN NICHIN**



Legtöbbet fizetek brilliáns, arany, ezüst és platina ékszerekért **WALDMANN** ékszerész, Piața Avram Iancu (Szabadság - tér) 14.

